

Ярослава

*Спогади про Ярославу Мельничук,
її вибрані статті та бібліографія*

Чернівці
Видавничий дім «Букрек»
2025

рогу я не змогла. Тож обіймаю душею Ярославиного батька, Богдана Івановича. І якщо все ж існує життя після життя, то нехай Ярославі буде легко, світло й тепло в тих краях, які мені поки що невідомі. Ми там неодмінно стрінемося.

Ольга МЕЛЕНЧУК

ЗАВЖДИ УСМІХНЕНА Й ОКРИЛЕНА

Усі ми тимчасові на цій землі, та й на все, що відбувається з нами, є воля Господня і, добре чи зле, стається саме тоді, коли на те свій час. Але хіба можна було уявити, що так рано згасне життя прекрасної жінки, талановитої науковиці, люблячої доньки і тітки *Ярослави Богданівни Мельничук?! На її життєву долю випало чимало випробувань, які вона долала достойно, завжди з усмішкою на вустах. Саме такою я запам'ятала Ярославу Богданівну і як її колишня студентка, і як уже колега з кафедри української літератури.*

Найкраще враження про Ярославу Мельничук склалося ще у студентські роки, коли у 23-й аудиторії я слухала спецкурс «Література народів України». Цю дисципліну нам викладав професор Богдан Мельничук, однак десь на середині навчального семестру так сталося, що викладач травмував ногу й, перебуваючи у гіпсі, не зміг більше відвідувати заняття. Тоді Ярослава Богданівна повністю замінила батька у викладанні. Тож одного разу відчинилися двері – й на порозі ми побачили молоду і красиву, схожу на батька, викладачку, котра, як весна, засвітила аудиторію своїм бадьорим настроєм та яскравим образом. Ярослава Богданівна, пам'ятаю, тоді була одягнена у зелену в'язану сукню, під цей колір було вдало підібране намисто та сережки, що додавало до зовнішнього вигляду особливої святковості. До речі, зелений колір, мабуть, був одним із її улюблених.

Уже пізніше я дізналася, що найбільшим захопленням Ярослави Богданівни є в'язання на спицях, тому її «чаклування» нитками завжди вигравало яскравими кольорами, де все ж домінували різні відтінки зеленого, що й означило для мене: жінка-весна – саме

такою вона постає в моїй уяві. Ярослава вміла створити свій неповторний образ, бо ж була сама собі модельєром. Сукні, светри, кардигани, безрукавки, шарфи, берети, шапки, рукавички, шкарпетки, – яку лише красу не створювали її вмілі ручки, вдатні до пера та рукоділля. Вона гармонійно підбирала в одній кольоровій гамі одяг та аксесуари, що було виразником її естетичного смаку та багатого внутрішнього світу, такого тонкого і водночас крихкого.

Як викладачка, Ярослава Богданівна захоплювала вмінням донести найважливіше, що стосувалося вивчення творчості письменника або конкретної проблеми з навчальної дисципліни. Власним прикладом скрупульозного опанування матеріалу, пропонованого студентам, вона розбурхувала інтерес, спонукала до роботи з першоджерелами. Уважність до деталей, багатогранність, творчий підхід – усе це незмінна складова її викладацького та дослідницького амплуа. А ще приваблював приємний тембр її ніжного голосу, що налаштовував на добре сприйняття інформації, проте водночас засвідчував і м'якість характеру, і чуйність серця, наповненого великою любов'ю до всього, що її оточувало.

Поза університетськими стінами Ярослава Богданівна була активною учасницею різноманітних творчих зустрічей, просвітянських заходів. Усе, що відбувалося в культурно-мистецькому середовищі Чернівців, – презентації книг, театральні постановки, музичні вечори, відкриття виставок, – усюди за слухних обставин бувала Ярослава Мельничук. Вона забарвлювала будні усіма можливими способами віднайти гармонію зі світом, бо любила це життя понад усе!

Події, зафіксовані у світлинах, нині по-новому оживають у пам'яті, де вимальовується світлий образ неповторної Ярослави Мельничук. Гортаючи свій фотоархів, знаходжу чимало світлин, на яких щиро усміхається Ярослава Богданівна, бо й сама любила фотографувати і її незмінним атрибутом під час відвідування будь-яких подій, навіть у робочі будні, був фотоапарат. Фото на згадку і її оригінальна заохота до усмішки на замінок англійському «чіз», у Ярославиному звучанні «бринза», – у пам'яті назавжди.

Особливо дорогими і цінними для мене є книги, подаровані Ярославою Мельничук. Її численні кобилянськознавчі студії, що вивершувалися окремими виданнями творів письменниці та ґрунтовними працями про життя і творчість Буковинської

Орлиці, і досі не втрачають своєї актуальності й складають надійний пласт наукових джерел. Увіковічують пам'ять про дослідницю її автографи, написані з любов'ю та щирістю своєму адресату. Характерна для Ярослави Богданівни доброзичливість підтверджується й тими словами, які вона мережала, як дарчі підписи на своїх книгах, у яких підкреслювала виняткові риси характеру чи досягнення свого адресата.

Завдяки потужним старанням Ярослави Мельничук, упорядкований та науково опрацьований роман О. Кобилянської «Апостол черні» побачив світ окремим виданням у 2012 році. Щедро роздаровуючи своє творіння, Ярослава Богданівна презентувала і мені упорядковану книгу з дарчим підписом від 12 лютого 2013 року: «Дорогій Ользі Василівні (підкреслення Ярослави Мельничук. – О. М.) зі щирими зиченнями добра, творчості, нових успіхів! Хай легко пишеться і легко дишеться! Упорядниця. P.S. Вітаю Вас із виходом монографії! Віват!». Саме тоді, у 2013 році, вийшла друком моя перша книжка – монографія «Шевченкознавчий дискурс Сергія Єфремова у контексті українського літературознавства», яка дістала схвальну оцінку від Ярослави Богданівни, сповнену сердечністю та теплотою. І коли з'явилися наступні мої книги – «Тарас на букових п'єдесталах» (2014), «У мистецькому різнобарв'ї» (2016), упорядковані спільно з доктором філології Богданом Мельничуком видання творів С. Канюка (2020), «Я – українець. Я – українка. Ми – українці. Майстри слова про найдорожче: рідний народ та українську мову» (2021) – отримали не лише усний позитивний відгук, а й фахову оцінку в авторитетних наукових та періодичних виданнях. Надзвичайно втішно було бачити Ярославу Богданівну і на презентації згаданих видань, де звучало слово дослідниці: впевнено та аргументовано. Це ж зафіксовано і в газетних публікаціях, у яких науковиця виокремлювала найпосутніше. Наприклад, у рецензії «Скульптурна шевченкіана Буковини» дослідниця писала: «Авторка зібрала обширний матеріал, вільно оперує деталями, які відкривають читачам історичні чи навіть детективні перипетії» (газ. «Буковина», 2014 р., 11 квіт.). Або схвальна оцінка з приводу виходу в світ книги «У мистецькому різнобарв'ї» та її презентації на філологічному факультеті: «Тепер же її дослідницький неспокій (а в характері цієї красивої

молодої чорнявки з променистим поглядом – великий ентузіазм і працелюбність) посприяв появі ширшого нового науково-популярного нарису, новизна й актуальність якого очевидні. Адже мистецтвознавці Буковини, без сумніву, оцінять книгу, аналогу якій немає» (газ. «Буковинське віче», 2016 р., 2 черв.).

Помітна риса Ярослави Мельничук – радіти успіхам інших, захоплюватися тими, хто бодай у чомусь себе проявив, без найменшого почуття недовіри чи роздратування. Не могла не приваблювати її легкість у приватному спілкуванні, під час якого обговорювалося все на світі. Їй було цікаво не лише що нового прочитала і над чим новим працюється, а й різні питання побутового характеру: від кулінарії до домашнього квітникарства. До речі, ще однією пристрастю Ярослави Богданівни були орхідеї, які вона дуже любила й завжди натхненно ділилася секретами їхнього квітнування на домашньому підвіконні.

Захоплено Ярослава Богданівна розповідала про своїх племінників – Юрка і Тарасика, тішилася, як вони зростали. Іванчин Юрко і мій Владик – однолітки, тому Ярославі Богданівні по-особливому було цікаво дізнатися і про успіхи мого сина. Свідченням цього є ще один запис на книзі «20 есеїв про Ольгу Кобилянську та її поціновувачів» від 22 березня 2015 року: «Талановитій, чарівній Ользі Василівні, яка любить мандри і літературознавчу працю! І Вашому Владикові – на добру науку і славне зростання! З добром і любов'ю – авторка».

У монографії «На вечірньому прюзі: Ольга Кобилянська в останній період творчості (від 1914 р.)» (2006) на звороті форзацу читаю запис від 11 квітня 2017 року: «Дорогій Олечці Бурдезі-Меленчук зі щонайщирішими побажаннями добра, здоров'я, творчого натхнення, материнського щастя, душевної гармонії у вільній, незалежній, мирній Україні! (підкреслення авторське. – О. М.). Сердечно – Ваша Ярослава Мельничук!». Цей запис, як і інші, вказують на її виразну громадянську позицію, бо вона залишається для нас прикладом справжньої українки, відданої не лише улюбленій літературі та її дослідництву, а й розкриває вболівання науковиці за долю стражденної України, яка вже тоді перебувала у стані гібридної російсько-української війни. І наочна демонстрація власної проукраїнської позиції й популяризування того, що ідентифікує нас як націю, – Яросла-

вин приклад носити вишиванку та гердан у будні й свята.

Охоплює гірка печаль, коли подумки згадую Ярославу Богданівну, котра, як та журавочка, так швидко від нас відлетіла у кращі світи, не набувшись на цій землі. А ще скільки всього могла сотворити її невтомна і багатогранна творча душа...

Богдан МЕЛЬНИЧУК

УСМІШКА СТАРШОЇ ДОНІ

Уже після фатального 22 грудня 22-го року, яке забрало назавжди у засвіти нашу Ярославу, переглядаючи папери домашньої книгозбірні, аби мати фотознімки для ілюстрування книжки про неї, я чи не вперше звернув увагу на те, що майже кожне з цих фото увічнило нашу старшу доню усміхненою, такою, що ніколи не зналася зі смутком. І тоді на гадку приходив рядок незабутньої нашої Лесі Українки «Щоб не плакати, я сміялась». Цим і пояснюється чимале число усміхнених облич у різні періоди життя доньки, надто у світанкові літа, коли вона ходила до 23-ї чернівецької школи, найближчої до нашого дому середньої школи і за віддаллю, і за своєю сутністю. Її, цю сутність, я спробував передати у вірші «Чи не вчора...» із продовженням: «На день першого в незалежній Україні випуску одинадцятикласників 23-ї СШ м. Чернівців», під яким вишикувалися строфи:

Чи не вчора тут зачинались
Віку нашого пагінці?
Чи не вчора на ніжки спинались
І кленочки, і ясенці?

Чи не вчора гімназії вулик
Гомонів у погожу рань
І з Мілієва впертий гуцулик
Упивався медами знань?

УДК 821.161.2.09“19/20”(092)

Я 76

Друкується за ухвалою Вченої ради
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(протокол № 4 від 28 березня 2025 року)

Рецензенти:

Аністратенко Антоніна – доктор філологічних наук, професор закладу вищої освіти кафедри суспільних наук та українознавства Чернівецької державної медичної академії;

Голяк Тетяна – кандидат філологічних наук, молодший науковий співробітник відділу рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України;

Гнатюк Михайло – доктор філологічних наук, професор кафедри теорії літератури та компаративістики Львівського національного університету ім. Івана Франка.

Я 76 Ярослава : спогади про Ярославу Мельничук, її вибрані статті та бібліографія / упоряд.: Богдан Мельничук, Лідія Ковалець, Тетяна Мурашевич. Чернівці : Видавничий дім «Букрек», 2025. 452 с., 27 с. іл.

ISBN 978-966-997-304-7

Пропоноване меморіальне видання присвячене Ярославі Мельничук (1975–2022), кандидатів філологічних наук, доценту кафедри української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Водночас це нелегка спроба означити, що залишилось після цієї талановитої людини. Безумовно, це пам'ять, наші спогади. Це писання самої Ярослави – переконливі аргументи на користь її теперішньої та майбутньої присутності в науковому просторі. Зосталися й фото, на яких стільки оптимізму – попри складнощі долі. Бо Лесине «щоб не плакати, я сміялась» – це і про Ярославу Мельничук.

Адресовано філологам, а також усім, хто прагне знати більше про літературу Буковини й сучасне літературознавство у його людському (персональному) вимірі.

УДК 821.161.2.09“19/20”(092)

ISBN 978-966-997-304-7

© Б. Мельничук, Л. Ковалець,
Т. Мурашевич, упорядкування, 2025
© Видавничий дім «Букрек», 2025